

Tuoko kielen vallankumous teologi

Lähes jokainen humanistisilla aloilla opiskellut suomalainen on jo törmännyt tieteen ns. kielelliseen käänteeseen. Muutama vuosikymmen sitten niin yhteiskunnan kuin kirjallisuudenkin tutkimuksessa alettiin puhua kertomuksellisuudesta, narratiiveista, diskursseista ja merkitysprosesseista. Jotkut keskittyivät kritiikkiin ja sanoivat suurten kertomusten kuolleen. Toiset taas hakivat tietä eteenpäin ja totesivat kielellisyyden nostaneen humanistisen tutkimuksen uuteen nousuun.

Kertomus kadoksissa

Teologian saralla oli pitkään totuttu siihen, että tutkijat ovat enemmän kiinnostuneita uskonnon taustalla vaikuttavista suurista ideoista, kuin Raamatusta. Historismin ylilyönnit olivat suorastaan kadottaneet Raamatun kokonaan näkyvistä ja kirkolle ehdotettiin keskittymistä pelkkään ihmisyden kokemiseen. Raamatun ”kertomus” eli sisältö oli täydellisessä auringonpimennyksessä, kuten eräs kriitikko myöhemmin totesi.

Kielellinen käänne palautti kertomuksen teologian keskipisteeseen. Sekä Raamatun tutkimus että oppihistorian tarkastelu palasivat tekstien äärelle. Samalla alkoi kasvaa sekularisoituneen eli maallistuneen teologian kritiikki. Liberalisoituneen teologian perinteistään langennut uskontulkinta asetetaan nyt kyseenalaiseksi.

Muutoksen moottorina on aivan eri-

tyisellä tavalla toiminut John Milbankin, Catherine Pickstockin ja Graham Wardin ohjelmallinen kirja *Radical Orthodoxy* (1999). Se alkoi haastavalla julistuksella. ”Jo useiden vuosisatojen ajan sekularismi on määritellyt maailman ja myös tapamme hahmottaa sitä. Tuloksena on maailma, jossa teologia on joko saatettu huonoon huutoon tai se on muutettu harmittomaksi, yksityisajatteluun kuuluvaksi vapaa-ajan harrastukseksi.”

Hieman erikoisen nimen saanut brittiläinen ”radikaali” ortodoksia hakee paluuta teologisiin juuriin (radix). Milbankin ja hänen kolleegojensa mukaan liike on ortodoksista (puhdasoppista) siksi, että se palaa perinteisten oppikysymysten pariin ja uskontunnustusten ohjaamaan kristillisyyteen (commitment to credal Christianity).

Maallistumista vastaan

Lännen sekulaari ajattelu ja jopa filosofia on Milbankin mukaan ollut luonteeltaan vastateologiaa. Sitä on siis haluttu koko ajan tuoda teologiaan ja kirkkoon. Raamattuteologia on vähitellen pelkistetty yhteiskunnan sosiologiseksi ohjelmaksi. Sosiologi Weberin jälkeen on ollut tyyppilistä ajatella pelastususkontojen metafyyssisen vaiheen ikään kuin valmistaneen esikriittisen vaiheen ihmisiä kriittisen järjen kauteen. Kirkkojen aika on silloin ohitse. Tilalle on tullut kulttuurievoluutio. Näinhän Weber väitti. Sekulaari tulkinta on siis sisäänrakennettuna ohjannut kristillisen kirkon historiaa: ”Lännen historia muut-

an vallankumouksen?

tuu jatkuvasti tulollaan olevaksi liberaaliksi protestantismiksi ja sen sekulaariksi jälki-vaikutukseksi.”

Tuloksena oli eräänlainen kulttuurin kehitysoppi. Uskontojen kuuluu kuolla, ja aatteet kehittyvät vähitellen kohti maallistunutta yhteiskuntaa – kunhan järki saa vallita maailmassa. Tätä väitämää vastaan radikaalit ortodoksit nousevat.

Kriittistä näkökulmaa täydentävät Cavanaughin ja Wardin haastavat teesit, joiden mukaan sekularismia aatteena voidaan pitää suorastaan kristinuskon parodiaa. Samalla, kun maallistunut yhteiskunta on purkanut kristillisestä yhteisöstä sen kristillisen luonteen, se on yrittänyt korvata kristillisen elämäntutkimuksen olennaisia seikkoja omilla vaihtoehtoillaan. Tuloksena on yksilöä ohjaava yhteiskunta, joka matkii kristillistä kirkkoa yrittäessään korvata kristillistä uskoa sekulaareilla sisällöillä.

Onko kristillisyyden poistettu kirkkoista?

Radikaalin ortodoksian kirjoittajat eivät pidäkään sekularismin parodisoivaa toimintaa suoraan sakralisuuden ja pyhyyden poistamisena yhteiskunnasta (de-sacralization). Sen sijaan siinä halutaan siirtää sakralisuus maallisen yhteiskunnan alueille. Näin se on ennen kaikkea kristillisyyden poistamista (de-Christianization) yhteiskunnastamme.

Kritiikki on ollut kovaa, mutta maallistuminen ei ole vielä näiden analyysien ansiosta poistunut maailmasta. Pikemminkin päinvastoin. Suomessakin maallistunut teologia on vallannut alaa, vaikka moni

dogmaatikko on vuosikausia esittänyt tieteessä ja kirkossa kritiikkiä sekularisoitumista vastaan.

Jotain kuitenkin on tapahtunut. Suomessakin on maallistuneen kirkon sisälle muodostunut

hedelmällinen jännite. Myös meillä tunnustukseen sitoutuneet teologit julistavat juurille palaavaa sanaa ja asettavat kirkon sisällä vaikuttavan sekularistisen parodian kohta kohdalta kyseenalaiseksi. Tämä tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että kaikki papit eivät hyväksy kirkon monien johtajien edustamaa liberalismia. Kirkon sanoma on ristiriitainen teologiaa, eikä tätä lohdullista sanomaa saa muuttaa laimeaksi humanismiksi.

Maallistunut yhteiskunta on purkanut kristillisestä yhteisöstä sen kristillisen luonteen.

*Kirjoitus perustuu tutkija Timo Eskolan tulevaan kirjaan *Kielen vallankumous (Suomalainen teologinen kirjallisuusseura 2008)*. Se julkaistaan syksyn kuluessa Helsingissä. Teologisessa instituutissa tullaan myös pitämään luentoja aiheen pohjalta.*